

roman „Kráľ stepí“. Na leposlovnem polju se odlikuje še s temi-le romani: „Salomonída“, „V bouři života“, „Román na bojišti“, „Román na moři“ itd.

František X. Prusík. 8. junija je za zmirom zapustil vrsto slavistov na Češkem zaslužni profesor in pisatelj Fr. X. Prusík. Porodil se je 24. nov. 1845. v Virovu pri Plznu, in kot profesor je služboval v Plznu, Příbramu in v Pragi. Umrli Prusík je poznal vse slovanske jezike, francoščino in angleščino; iz vseh teh jezikov je marljivo prevajal. Najbolj se je pa bavil s primerjalnim jezikoslovjem. Potoval je veliko po Avstriji, Rusiji, Nemškem, Holandskem, Danskem, Belgiji in Angleškem. Urejeval je list „Krok“ in ustanovil „Jednoto českých filologů“. Njegovih spisov iz slavistike je neštevilna vrsta: nekateri so bili odlikovani od carske znanstvene akademije v Peterburgu.

Jan Wagner. Istega dne kakor Prusík je umrl tudi Jan Wagner, prelagatelj in češki pisatelj v Pragi „So mučeniki, — napisal je „Máj“ v njegovem nekrologu — o katerih nihče ne ve!“ In tak mučenik je bil J. Wagner. Skoraj celo svoje življenje je bil bolan in njegovo stanovanje je večkrat obiskala beda. Ako bi bile njegove gmotne razmere boljše, gotovo bi bil pri svoji nadarjenosti več podelil svojemu narodu nego je mogel storiti v svojem življenju, četudi je zmirom marljivo literarno deloval. J. Wagner (rojen l. 1856.) je prevajal iz ruščine, francoščine, angleščine in bolgarščine. Iz teh jezikov je prevel več nego sto zvezkov. Pisal pa je tudi izvirne spise, zlasti potopise, ker je veliko potoval in bival v tujini (v Ameriki, na Bolgarskem in na Ruskem). *Fr. Št.*

Ján Bežo. V kratkem času so Slovaki izgubili tri osebe, ki imajo odlično mesto v najnovejši zgodovini slovaški in ki so bile zelo marljive na polju narodnega dela. Umrli jim je odkritosrčna in odlična soproga Hurbanova, nenadomestljivi Štefanovič in potem zadnji iz „treh sokolov“ — Francisci. Koliko žalostnih spominov se veže na izgube le-teh umrlih, zna le slovaško srcé. Za temi zadnjimi grobovi vrsti se nov grob. Ne krije junaka, katerega bi se zgodovina spominjala, krije samo tihega delavca na pisateljskem in pedagoškem polju, Jana Bežo. — Bežo je bil rojen 31. marca 1842 v Nitranskem Sredí. Učitelj je postal leta 1863. Leta 1867. je potoval po Nemškem, Švicarskem in Francoskem ter je proučeval način učenja v ljudski šoli. Zapustil je svojemu narodu učna sredstva in drobne knjižice, ki se gotovo nahajajo v vsaki slovaški koči. Izdajal je „Knjižnicu zábavného a užitočného čítání“, od l. 1900 je ureval in izdajal „Noviny Malých“ za mladino.

Shod poljskega ženstva se bode vršil začetkom septembra v Krakovu. Na shodu se bodo razpravljala ta-le vprašanja: politične pravice ženskih; varstvo materinstva; vzgoja in varstvo otrok; navade in obramba ženske.

Kazimierz Krauz. Na Dunaju je umrl v 33. letu svoje starosti mlad, energičen in neumorno delaven poljski sociolog in publicist K. Keller-Krauz. Najprej je študiral doma, potem v Parizu. Četudi je bil še vseučiliščnik, je že predaval v „svobodnem kolegiju“ sociologijo. Ta predavanja je ponovil na svobodni univerzi v Bruselju in je dobil naslov častnega doktorja sociologije. Poljski list „Prawda“, „Głos“, „Przeгляд Filozoficzny“ in „Krytyka“ so objavili njegove najboljše spise. Krauz ni imel pisateljske nadarjenosti; za vse, kar je spisal, mora biti hvaležen le svoji izredni marljivosti. Krauzove najboljše razprave so: „Socjologiczne prawo retrospekcji“, „Rzut oka na rozwój socjologii w XIX. wieku“ in francoska knjižica „Les bases économiques des formes primitives de la famille“.

Fr. Št.

Rusija.

Po nesrečni bitki pri Cušimi se je pokazalo, da je oblast nad Japonskim morjem za Rusijo izgubljena. Glavni namen te vojske so torej Japonci dosegli — čemu bi še dalje prelivali kri? Na obeh straneh se je pokazalo nagnjenje k miru, saj vsaka vojska, bodi tudi zmagovalna, je strašno zlo, ki ga želi vsak narod čimprej končati. Zato sta se pa obe stranki takoj odzvali povabilu Rossevelta, predsednika Združenih držav ameriških, da naj pošljeta v Washington svoje pooblaščenca, ki se naj pogajajo o miru. Rusija je poslala Witteja, Japonska barona Komura. A pogajanje napreduje počasi, ker so japonske zahteve seveda tako visoke, da jih Rusi ne morejo priznati drugače nego v skrajni sili. Zdi se, da čakata obe stranki prihodnje bitke v Mandžuriji. Saj Vladivostok je še ruski in ruska armada v Mandžuriji še ni premagana, temuč se hvali pod poveljstvom generala Linjeviča, da je zdaj dovolj krepka, da se meri z Ojamo. Zato pa v Rusiji mislijo, da je morda dobro, če se mirovno pogajanje zavleče do izida te zadnje odločilne bitke. Tačas se je pa v Rusiji sami izvršila velika izprememba. Ruski car se ni mogel več ustavljati splošni želji po ljudskem zastopstvu. Naša slika na str. 573. nam ga kaže na obisku pri nemškem carju Viljemu II. Ta je na svoji ladji „Hohenzollern“ priplul v rusko vodovje, in tam sta se sešla. Gotovo sta se posvetovala o važnem koraku, ki ga je storil kmalu nato Nikolaj II. Kajti dne 19. avgusta (po ruskem koledarju 6. avg.) je izdal car manifest na narod, v katerem proglašuje, da se skliče državni zbor — „gosudarstvennaja duma“.

Duma je sestavljena sicer po vzorcu zapadnih parlamentov, a nima njihove oblasti. „Gosudarstvennaja duma“ in „Gosudarstvennyj sovět“ sta v podobnem razmerju kakor pri nas poslanska in gosposka zbornica. V notranjih gubernijah pride po en poslanec na 250.000, v obmejnih pa na 350.000 prebivavcev. V mestih pride en poslanec na 100.000 prebivavcev.

Posebej bodo volili veleposestniki, meščani, kmetje in kozaki. Vseh poslancev bo 412, od teh je mestnih 28. Sicer je delokrog gosudarstvenne dume jako obsežen, vendar nimajo njene obravnave take veljave, kakor drugod parlamentarni sklepi, ker je ves značaj dume bolj posvetovalnega nego zakonodajnega značaja, in car še vedno lahko daje postave proti volji dume. Iz tega bodo gotovo sledili še ustavni boji, dokler se ne doseže ravnotežje med carsko oblastjo in med ljudskim zastopstvom.

O Maksimu Gorkem.

Revolucionarnega duha, ki je zadnji čas zavel po celi Rusiji, pripisuje ruska vlada v veliki meri Maksimu Gorkemu in njegovim spisom, ki se sedaj čudovito razširjajo po Rusiji. — Delovanje Gorkega ni nič drugega kot krepak protest proti živlenskimi razmeram Rusije, njegove rodne zemlje. On je napel vse sile, da potrese to zemljo, da se začne sramovati socialnih ran in madežev, ki jih je on začel neusmiljeno odkrivati. On slika, da s svojim slikanjem ustraši. To je Gogolj, samo manj jasen, manj miren: to je besni Gogolj. Gorkij ni samo revolucionarec, on je nihilist. Pred radikalnim nihilizmom Gorkega ne najde milosti nobeno načelo: liberalni doktrinarci vedó marsikaj o tem. Oni so najprej pritrjevali strupenim izlivom tega izgubljenega sinu, a on zdaj podira brezobzirno vse idole in stare bogove. Njemu niti najliberalnejši časniki ni človek, ampak — „tur“ na telesu človeštva. Po njegovem mnenju so vsi teoretiki enako malo vredni; univerzalno sredstvo novih empirikov mu ne daje več zaupanja do stare, zakonite medicine. On se ne dá več vklepati „v verige svobodne misli“. O tisku in o njegovih dobrotah govori Gorkij z divjim posmehom. „Zmešala se je kri v ruskih ljudeh, zmešala se je in se pokvarila, a iz slabe krvi so se rodili vsi ti književniki — časnikarji — ljuti farizeji...“ Ježov, pokrajinski časniki, razlaga Gordjejevemu svojo obrt: Skupaj s Fomom se je vlačil do pozne noči po klubih, gostilnah in restavracijah, povsod išoč materiala za svoje pisateljevanje, katero je imenoval „krtačo za snaženje družabne zavesti.“ Cenzorja je imenoval „stražnika zoper razširjanje resnice in pravice v življenju.“ Liste je klical „zapeljivce, ki se pečajo s tem, da seznanijo občinstvo s škodljivimi idejami“ in svoje delovanje v njih — „prodajanje duše v detaljih“ in „navduševanje k uporabi zoper božje naredbe.“ — Tabula rasa, novosti za vsako ceno, dejanja moška in sijajna namesto ideološke kaše, s katero polnijo profesorji družabnega poboljševanja ruski želodec: to je, kar hoče Gorkij. Toda — kako si misli on revolucijo in česa pričakuje od nje? — Poslušajte starega trgovca Majakina, misleca, ki je naslikan v „Fomu Gordjejevem“ kot vzgled pouče-

nega in praktičnega duha. Po svojem familiarnem, malo sirovem načinu pripoveduje Majakin svoje misli o bodočnosti Rusije. Prinašamo cel izpisek, ker je poučen in zanimiv.

„Razburila se je Rusija in nič stalnega ni v njej! Vse se podira! Vse gre navzdol, vse gre na eno stran; nobene skladnosti ni v življenju... Vsi kričé, samo z različnimi glasovi. A kdo česa rabi — tega nihče ne razume. Megla je nad vsem — meglo vdi-havajo vsi, in zato je ljudem celo kri gnila... in zato so povsod turi... Dana je ljudem večja svoboda, da premišlujejo, ni jim pa dovoljeno, da kaj delajo... od tega človek ne živi, ampak gnije in smrdi...“

„Kaj je torej treba storiti?“ (vpraša hči Majakina, s katero se stari Majakin pogovarja).

„Vse!“ je vneto zaklical starec. „Vse delaj!... Vsakdo naj to stori, kar more! A zato je treba dati ljudem prostosti... popolne prostosti! Ko je že tak čas, da vsakdo misli, da vse more, in da je ustvarjen, da popolnoma razpolaga s svojim življenjem — daj mu, tepcu, svobodo! Na, pes, živi! No — daj, živi! A-a! Tedaj bo sledila takale komedija: ko bo začutil, da so mu sneli vaji, bo hotel biti višji od svojih ušes in s peresom bo poskušal leteti semintja... Mislil bo, da bo delal čudeže, a medtem bo začel izpuščati duha...“

Starec je obstal in nadaljeval z zbadljivim nasmehom in z nižjim glasom:

„A duha, onega pravega stvarniškega, ima samo trohico! Napihnil se bo za nekaj časa, začel bo delati na vse strani in — kmalu bo oslabil, revež! Mozeg je v njem gnij — he-he-he! Tedaj bodo — he-he-he! golobčka vjeli pravi, delavni ljudje, pravi ljudje, ki morejo biti pravi gospodarji življenja... ki ne bodo delali življenja s peresom ali s palico, ampak z roko in pametjo. Kaj, bodo rekli, gospôda je omagala? Kaj, bodo rekli, žolica ni prenesla prave vročine? Tako!...“ In dvignivši glas je starec končal svoj govor z zapovedujočim tonom:

„No, zdaj vi molčite in ne daste glasu od sebe! Kot črve z drevesa vas bomo stresli z zemlje! Mir, golobčki, ha-ha ha! Glej tako se bo dogodilo, Ljubica! He-he-he! — No, potem bodo tisti, ki zmago v tem boju, modro uredili življenje po svojem načinu... Stvar ne bo šla po sreči, ampak kar sama od sebe! Mi, žalibog, tega ne bomo doživeli!“...

Tako pripoveduje Gorkij s starcem Majakinom. Če se ne motimo, je to prava jakobinska teorija. Oni, ki se naslajajo z deli Gorkega, se ne morejo s tem ravno pohvaliti. Kajti Gorkij niti njih ne more trpeti: on je revolucionaren socialist in radikalen nihilist.

Konstantin Nikolajevič Batjuškov. Slovstveni ruski krogi se letos spominjajo petdesetletnice po smrti pesnika Mik. Batjuškova, sovrstnika Žukov-